

Єфанов О.В.

Національний університет «Львівська політехніка»

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ФОРМУВАННЯ ЗОНИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

Стаття присвячена особливостям публічного управління процесами формування зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом. Відзначено, що важливою складовою Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом є положення, що стосуються створення всеохоплюючої та поглибленої зони вільної торгівлі. Відмічено, що ключову роль у цих процесах відіграє публічне управління, а також охарактеризовано його основні аспекти, які в статті розділені на декілька основних категорій. Акцентовано увагу на тому, що ці аспекти є взаємопов'язаними і забезпечують комплексний підхід до управління державними ресурсами і послугами для досягнення суспільних цілей та розвитку країни.

В статті виділено проблеми, які існують на даний час публічного управління процесами формування зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом. Аргументовано, що подолання цих проблем потребує комплексного підходу, включаючи реформування правової та інституційної бази, покращення інвестиційного клімату, модернізацію інфраструктури та підвищення обізнаності і готовності бізнесу до нових умов. Представлено напрями подолання проблем, які існують у сфері публічного управління процесами формування зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом в сучасних умовах.

Підсумовано, що на шляху подолання проблем у досліджуваній сфері в першу чергу варто поставити акцент на важливості гармонізації українського законодавства зі стандартами ЄС. Посилення інституційної спроможності державних органів, які займаються питаннями торгівлі та економічної інтеграції, також є ключовим завданням. Інфраструктурний розвиток та соціальні аспекти є також важливими аспектами для забезпечення ефективного функціонування зони вільної торгівлі. А регулярний моніторинг та оцінка ефективності впровадження угод про зону вільної торгівлі дозволяють вчасно виявляти проблеми та вносити необхідні корективи. Підкреслено, що в подальших наукових дослідженнях потрібно зосередити увагу на особливостях інституційного забезпечення процесів у сфері дії зони вільної торгівлі між Україною та ЄС.

Ключові слова: зона вільної торгівлі, публічне управління, угода, держава, співпраця, країни.

Постановка проблеми. Україна і Європейський Союз здійснили значний крок у зміцненні своїх відносин шляхом укладення Угоди про асоціацію та Зони вільної торгівлі. Ці угоди не тільки сприяють економічному зростанню обох сторін, але мають велике значення для розвитку публічного управління в контексті управління міжнародними торговими процесами.

Підписана Угода про асоціацію між Україною та ЄС передбачала зменшення тарифних та нетарифних обмежень, що мало стимулювати економічну співпрацю між країнами. Очікуваний ефект включав збільшення обсягів імпорту й експорту між Україною та ЄС через зменшення нетарифних бар'єрів і зниження митної вартості товарів. Згідно з Угодою, українські компанії мали зіткнутися з низкою перешкод, таких як необхідність сертифікації продукції та пошуку партнерів за

кордоном. Відповідно до цього на сучасному етапі існує низка проблем, пов'язаних з впливом зони вільної торгівлі на обсяг імпорту та експорту, а також недосконалим публічним управлінням у цій сфері, що актуалізує дослідження у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Специфіка функціонування зони вільної торгівлі між Україною та ЄС та співпраці між сторонами у цьому питанні займається низка науковців. Зокрема, варто згадати таких вчених як Бондарчук В. [5], Гнілуша С. [4], Казік Т. [4], Комар Н. [1], Кочергіна О. [2], Сьота С. [3], Уніят А. [1], Ткач Д. [4], Шиманська К. [5] та багато інших.

Проте сучасні виклики диктують нові умови для реалізації зовнішньої політики України і особливу роль при цьому відіграє публічне управління процесами формування зони вільної торгівлі між

Україною та ЄС. Особливості його реалізації вимагають глибоких наукових досліджень у зазначеному напрямку.

Постановка завдання. Мета статті полягає у дослідженні особливостей публічного управління процесами формування зони вільної торгівлі між Україною та ЄС.

Виклад основного матеріалу. Важливою складовою Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом є положення, що стосуються створення всеохоплюючої та поглибленої зони вільної торгівлі. Ці положення передбачають значну лібералізацію торгівлі, включаючи усунення квот чи тарифів між сторонами, а також гармонізацію нормативно-регуляторної бази і законодавства в цілому [6].

Ключову роль у цих процесах відіграє публічне управління, основні аспекти якого можна розділити на кілька основних категорій:

1. Стратегічне планування і політика:
 - формування державної політики: визначення пріоритетів та стратегій, які забезпечують довгостроковий розвиток країни чи регіону.
 - планування: розробка довгострокових і короткострокових планів, які включають конкретні цілі, заходи та ресурси для їх досягнення.
2. Організаційна структура і управління:
 - організаційні моделі: створення ефективних структур управління, які забезпечують чітке розподілення обов'язків та повноважень.
 - координація: забезпечення координації між різними державними установами та іншими зацікавленими сторонами.
3. Публічні фінанси:
 - бюджетування: процес розробки та затвердження державного бюджету, включаючи планування доходів і витрат.
 - фінансовий контроль: забезпечення прозорості та підзвітності у використанні державних коштів.
4. Управління людськими ресурсами:
 - рекрутинг і відбір: процеси найму кваліфікованих працівників на державну службу.
 - професійний розвиток: навчання та підвищення кваліфікації державних службовців для підвищення їх ефективності.
5. Інформаційні системи та технології:
 - електронне урядування: використання інформаційних технологій для підвищення ефективності управління і забезпечення доступу громадян до державних послуг.
 - інформаційна безпека: захист інформаційних систем і даних від несанкціонованого доступу та кібератак.

6. Правове регулювання:

- законодавча база: розробка і впровадження законів, які регулюють різні аспекти публічного управління.

- дотримання законодавства: забезпечення виконання законів і нормативних актів.

7. Комунікація та взаємодія з громадськістю:

- прозорість: забезпечення відкритого доступу до інформації про діяльність державних органів.

- зворотній зв'язок: створення механізмів для отримання і врахування думок і пропозицій громадян.

8. Оцінка ефективності:

- моніторинг та оцінка: регулярний аналіз ефективності діяльності державних органів і реалізації державних програм.

- звітність: підготовка звітів про досягнуті результати та використання ресурсів.

Ці аспекти є взаємопов'язаними і забезпечують комплексний підхід до управління державними ресурсами і послугами для досягнення суспільних цілей та розвитку країни. Зокрема, публічне управління процесами формування зони вільної торгівлі між Україною та ЄС повинно бути комплексним і багатоаспектним, враховуючи стратегічне планування, політику держави та її законодавство, управління кадрами та інформаційне забезпечення процесів, а також передбачати низку інших аспектів, на основі яких буде реалізовуватися вектор розвитку України та європейських держав у сфері вільної торгівлі [7].

В сучасних умовах існує чимало проблем та невирішених питань, які стосуються проблематики публічного управління процесами формування зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. До основних з них, які включають в себе низку економічних, правових, організаційних та соціальних аспектів, можна віднести ті, що вказані в табл. 1.

Подолання цих проблем потребує комплексного підходу, включаючи реформування правової та інституційної бази, покращення інвестиційного клімату, модернізацію інфраструктури та підвищення обізнаності і готовності бізнесу до нових умов.

Зважаючи на представлені проблеми, варто представити напрями їх подолання в сучасних умовах. До основних напрямів, на наш погляд, варто віднести наступні:

1. Удосконалення законодавчої та інституційної бази. Цей напрям передбачає гармонізацію законодавства з європейськими стандартами шляхом прийняття та впровадження законодавчих актів, які відповідають вимогам та стандартам ЄС,

Проблеми, які існують на даний час публічного управління процесами формування зони вільної торгівлі між Україною та ЄС

Проблеми	Їх характеристика
<i>Інституційна та правова база</i>	
Недосконалість законодавства	Відсутність або недосконалість законодавчих актів, які регулюють окремі аспекти торгівлі та економічної співпраці
Нестабільність правової системи	Часті зміни в законодавстві, що ускладнює адаптацію бізнесу до нових умов і стандартів ЄС
<i>Економічні виклики</i>	
Конкурентоспроможність українських товарів	Українські виробники часто стикаються з труднощами щодо відповідності високим стандартам якості ЄС
Інвестиційний клімат	Низький рівень інвестиційної привабливості через корупцію, нестабільність та слабку правову захищеність інвесторів
<i>Адміністративні бар'єри</i>	
Бюрократія	Надмірно складні і тривалі адміністративні процедури при здійсненні торговельних операцій
Корупція	Проблеми корупції на всіх рівнях управління, що ускладнює ведення бізнесу та взаємодію з державними органами
<i>Інфраструктурні проблеми</i>	
Логістика	Нестача сучасної транспортної інфраструктури та логістичних центрів, що ускладнює ефективний обмін товарами
Технічні бар'єри	Відсутність або недосконалість необхідних технічних стандартів і сертифікаційних систем
<i>Проблеми адаптації бізнесу</i>	
Обізнаність і підготовка	Низький рівень обізнаності підприємців про умови ЗВТ і недостатня підготовка до роботи за новими стандартами
Фінансові ресурси	Відсутність доступу до фінансових ресурсів, необхідних для модернізації виробництва і приведення його у відповідність до вимог ЄС
<i>Соціальні виклики</i>	
Захист вразливих груп	Потреба у забезпеченні соціального захисту для працівників і підприємців, які можуть постраждати від структурних змін в економіці
Зайнятість	Ризик втрати робочих місць в окремих секторах економіки через конкуренцію з більш розвиненими європейськими підприємствами
<i>Комунікаційні проблеми</i>	
Інформаційний вакуум	Відсутність ефективної комунікації між державними органами, бізнесом та громадськістю щодо переваг та викликів ЗВТ
Зворотній зв'язок	Недостатньо розвинені механізми зворотного зв'язку між урядом і підприємницьким середовищем, що ускладнює виявлення і вирішення проблем
<i>Оцінка ефективності</i>	
Моніторинг	Відсутність систематичного моніторингу та оцінки ефективності реалізації умов ЗВТ, що не дозволяє своєчасно виявляти та вирішувати проблеми
Звітність	Недостатній рівень прозорості та підзвітності щодо виконання угод і використання наданих ЄС ресурсів

Джерело: складено на основі [8]

а також створення стабільної правової системи в контексті забезпечення правової визначеності та стабільності законодавства для сприяння довгостроковим інвестиціям і розвитку бізнесу.

2. Покращення економічного клімату. Тут мається на увазі підвищення конкурентоспроможності шляхом підтримки модернізації виробництва та впровадження інновацій для підвищення якості українських товарів і послуг, а також створення сприятливого інвестиційного середовища: Зменшення корупції, забезпечення право-

вого захисту інвесторів та спрощення процедур ведення бізнесу.

3. Скорочення адміністративних бар'єрів за рахунок дерегуляції або спрощення адміністративних процедур та зменшення бюрократичних перешкод для підприємців, а також впровадження антикорупційних заходів за допомогою провадження ефективних механізмів боротьби з корупцією на всіх рівнях державного управління.

4. Розвиток інфраструктури. Даний напрям переважає модернізацію транспортної та

логістичної інфраструктури завдяки інвестиціям у розвиток транспортних коридорів, портів, аеропортів та логістичних центрів, а також впровадження технічних стандартів шляхом створення та розвитку системи сертифікації і стандартизації відповідно до європейських вимог.

5. Адаптація бізнесу за допомогою інформаційно-консультативної підтримки, тобто надання інформації та консультацій підприємцям щодо умов зони вільної торгівлі, європейських стандартів та можливостей для експорту, а також реалізація фінансової підтримки шляхом забезпечення доступу до фінансових ресурсів для модернізації виробництва та підвищення конкурентоспроможності.

6. Соціальний захист і зайнятість. Тут потрібно розглядати підтримку вразливих груп шляхом забезпечення соціального захисту працівників, які можуть постраждати від економічних змін, через програми перекваліфікації та соціальної допомоги, а також розвитку ринку праці шляхом створення нових робочих місць та підтримки підприємництва для мінімізації негативних наслідків структурних змін в економіці.

7. Покращення комунікації – прозора комунікація або забезпечення відкритого доступу до інформації про реалізацію зони вільної торгівлі, її переваги та виклики для бізнесу та громадськості, а також механізми зворотного зв'язку або створення платформ для діалогу між урядом, бізнесом та громадянським суспільством для виявлення та вирішення проблем.

8. Моніторинг і оцінка ефективності, що передбачає регулярний моніторинг за рахунок впровадження системи постійного моніторингу реалізації угод зони вільної торгівлі та їх впливу на економіку і суспільство, а також звітність і підзвітність за рахунок забезпечення прозорої звітності щодо використання ресурсів та досягнутих результатів у процесі виконання угод.

Реалізація цих напрямів сприятиме ефективнішому впровадженню зони вільної торгівлі між

Україною та ЄС за рахунок результативних процесів у сфері публічного управління, підвищення конкурентоспроможності української економіки та покращенню якості життя громадян.

Висновки. Таким чином, проаналізувавши різноманітні аспекти та виклики, пов'язані з інтеграцією України до європейського економічного простору через створення зони вільної торгівлі, варто поставити акцент на важливості гармонізації українського законодавства зі стандартами ЄС. Це передбачає не лише прийняття нових законів, але й внесення змін до існуючих, що дозволить полегшити торговельні операції та забезпечить сумісність правових норм. Посилення інституційної спроможності державних органів, які займаються питаннями торгівлі та економічної інтеграції, також є ключовим завданням. Це включає підвищення кваліфікації державних службовців, модернізацію адміністративних процедур та покращення координації між різними відомствами.

Інфраструктурний розвиток та соціальні аспекти є також важливими аспектами для забезпечення ефективного функціонування зони вільної торгівлі. Інвестиції у модернізацію транспортних коридорів, портів та логістичних центрів сприятимуть зростанню обсягів торгівлі між Україною та ЄС. А захист вразливих груп населення та розвиток людського капіталу через освіту і перекваліфікацію працівників є необхідними для мінімізації негативних соціальних наслідків економічних змін.

Нарешті, регулярний моніторинг та оцінка ефективності впровадження угод про зону вільної торгівлі дозволяють вчасно виявляти проблеми та вносити необхідні корективи. Прозора звітність щодо досягнутих результатів підвищує підзвітність державних органів та сприяє ефективному управлінню процесами інтеграції України в європейський економічний простір.

В подальших наукових дослідженнях потрібно зосередити увагу на особливостях інституційного забезпечення процесів у сфері дії зони вільної торгівлі між Україною та ЄС.

Список літератури:

1. Комар Н., Уніят А. Регіональні угоди про вільну торгівлю за участю України: можливості та ризики. *Економіка та суспільство*. 2021. № 26. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/367/353> <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-36>
2. Кочергіна О.Ю. Сучасний зміст зони вільної торгівлі як невід'ємної категорії інтеграційного розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. Вип. 1. С. 54–58.
3. Сjuta С. Зона вільної України з ЄС: наявні результати та перспективи для регіонального торговельного співробітництва. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2018. № 3. С. 153–165.
4. Ткач Д.І., Казік Т.В., Гнілуша С.І. Порівняльно-правовий аналіз угод про вільну торгівлю з Україною на прикладі ЄС та Канади. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2019. № 35. С. 89–97.

5. Шиманська К.В., Бондарчук В.В. Ефект Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС на вітчизняний імпорт та експорт. *Економіка, управління та адміністрування*. 2021. № 2 (96). С. 25–30. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2021-2\(96\)-25-30](https://doi.org/10.26642/ema-2021-2(96)-25-30)

6. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС. Представництво України при Європейському Союзі. 15 квітня 2021 року. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/torgovelnno-ekonomichne-spivrobitnictvo-ukrayina-yes/zona-vilnoyi-torgivli-mizh-ukrayinoyu-ta-yes> (дата звернення 21.06.2024).

7. Україна почне перегляд угоди про вільну торгівлю з чотирма країнами ЄАВТ. Економічна правда. 27 червня 2023. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/06/27/7164549/> (дата звернення 21.06.2024).

8. Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи. *Національна безпека і оборона*. 2022. № 1–2. 131 с.

Yefanov O.V. PUBLIC MANAGEMENT OF THE PROCESSES FOR THE FORMATION OF THE FREE TRADE AREA BETWEEN UKRAINE AND THE EU

The article is devoted to the features of public management of the processes of forming a free trade zone between Ukraine and the European Union. It was noted that an important component of the Association Agreement between Ukraine and the European Union is the provisions related to the creation of a comprehensive and deep free trade area. It is noted that public administration plays a key role in these processes, and its main aspects are characterized, which are divided into several main categories in the article. Attention is focused on the fact that these aspects are interrelated and provide a comprehensive approach to the management of state resources and services for the achievement of public goals and the development of the country.

The article highlights the problems that currently exist in the public management of the processes of forming a free trade zone between Ukraine and the European Union. It is argued that overcoming these problems requires a comprehensive approach, including reforming the legal and institutional framework, improving the investment climate, modernizing infrastructure, and increasing business awareness and readiness for new conditions. Directions for overcoming the problems that exist in the field of public management of the processes of forming a free trade zone between Ukraine and the European Union in modern conditions are presented.

It was concluded that on the way to overcome the problems in the researched area, it is first of all worth emphasizing the importance of harmonizing Ukrainian legislation with EU standards. Strengthening the institutional capacity of government bodies dealing with trade and economic integration is also a key challenge. Infrastructural development and social aspects are also important aspects to ensure the effective functioning of a free trade zone. And regular monitoring and evaluation of the effectiveness of the implementation of agreements on the free trade zone allow timely identification of problems and making the necessary corrections. It is emphasized that in further scientific research it is necessary to focus attention on the peculiarities of institutional support of processes in the sphere of action of the free trade zone between Ukraine and the EU.

Key words: free trade zone, public administration, agreement, state, cooperation, countries.